

Andorra: Hoe een land geregeerd kan worden door 2 buitenlandse staatshoofden.

Midden in de Pyreneeën (de bergketen tussen Frankrijk en Spanje) ligt een klein dwergstaatje. Dit onafhankelijke land heeft een bijzondere en daarbij unieke vorm van bestuur. Het heeft namelijk niet één staatshoofd, maar twee. Beide staatshoofden zijn bovendien niet afkomstig uit het eigen land, maar uit de buurlanden Frankrijk en Spanje. Vandaag gaan wij het hebben over het kleine land Andorra.

Op het eerste gezicht lijkt Andorra misschien niet veel meer dan een klein bergland tussen twee grote Europese landen. Toch heeft het land een geschiedenis die een stuk ingewikkelder is dan je misschien zou verwachten. Eeuwenlang bevond Andorra zich tussen de invloedssferen van Frankrijk en Spanje, zonder uiteindelijk onderdeel te worden van een van deze twee landen. Juist hierdoor ontstond een politiek systeem dat je vrijwel nergens anders ter wereld tegenkomt.

Want hoe is het ontstaan? Hoe zijn de zogeheten co prinsen aan de macht gekomen in het land en hoe verloopt de politiek van Andorra in de praktijk?

In dit artikel gaan we antwoorden geven op deze vragen.

Vlag Andorra. Bron: wikipedia.org

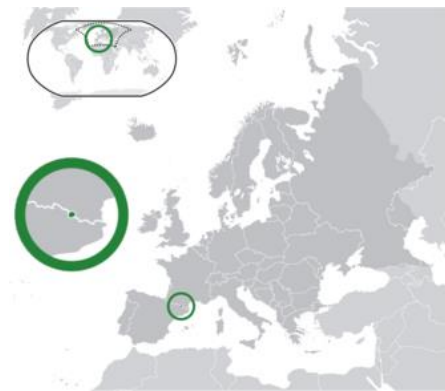

Geografie en Geschiedenis van Andorra

Andorra heeft een oppervlakte van 468 km² en is daarmee ongeveer even groot als de steden Amsterdam en Eindhoven bij elkaar. Het land ligt ingeklemd tussen Frankrijk en Spanje en wordt grotendeels gekenmerkt door het bergachtige landschap van de Pyreneeën. De officiële taal van Andorra is Catalaans. Andorra is daarmee het enige onafhankelijke land ter wereld waar het Catalaans de officiële taal is.

Het land telt ongeveer 80.000 inwoners en gebruikt de euro als munteenheid, ondanks het feit dat Andorra geen lidstaat van de Europese Unie is. Door de ligging tussen Frankrijk en Spanje heeft Andorra veel economische en culturele banden met beide landen. Vooral het toerisme speelt een belangrijke rol in de economie. Jaarlijks bezoeken miljoenen toeristen het kleine bergstaatje, voornamelijk vanwege de natuur, wintersport, winkels en belastingvoordelen.

Ondanks zijn kleine oppervlakte en bevolking is Andorra dus een volledig onafhankelijk land met een eigen regering, parlement en politieke identiteit. Juist de combinatie van de kleine omvang, de ligging tussen twee grote Europese landen en het bijzondere bestuur maakt Andorra zo interessant.

Ligging Andorra op de Europese kaart. Bron: wikipedia.org

Zoals in de intro al werd vermeld, heeft Andorra een bijzondere bestuursvorm. Het is namelijk een constitutioneel co-vorstendom. Dit houdt in dat het land een eigen parlement en regering heeft, maar dat er daarnaast nog altijd twee staatshoofden zijn die officieel inbreng hebben in het land. Dit zijn de twee co-prinsen van Andorra.

Deze co-prinsen worden niet door de Andorrezen zelf gekozen, maar bekleden hun positie automatisch vanwege hun andere functies. De

Franse president is naast president van Frankrijk ook een van de co-prinsen van Andorra. Op dit moment is dat Emmanuel Macron. De andere co-prins is de bisschop van Urgell, een bisdom in Spanje. Momenteel is dat Josep-Lluís Serrano Penat.

Om dit bijzondere systeem te kunnen begrijpen, moeten we terug in de tijd, naar het ontstaan van Andorra. Hoewel we niet precies weten wanneer Andorra als land is ontstaan, wordt volgens de overlevering aangenomen dat Karel de Grote in 805 de bevolking van het huidige Andorra een vorm van zelfstandigheid heeft geschonken.

Door het enorme bergachtige gebied waarin de inwoners van Andorra leefden, voelden zij zich niet per se Frans of Spaans en ontstond er een sterke wens om zelfstandig te blijven. De ligging in de Pyreneeën maakte het gebied bovendien moeilijk bereikbaar en daardoor relatief eenvoudig te verdedigen.

Karel de Grote zou deze zelfstandigheid hebben toegekend omdat het gebied een belangrijke rol speelde bij het tegenhouden van de islamitische Moren, die in die periode grote delen van het Iberisch Schiereiland hadden veroverd. De Franken wilden voorkomen dat de islamitische legers verder noordwaarts zouden oprukken richting het huidige Frankrijk. Andorra lag daarbij op een strategische plek in de Pyreneeën.

Volgens de overlevering werd Andorra daarom in 805 door Karel de Grote erkend als een zelfstandig gebied. Deze gebeurtenis vormt een belangrijk onderdeel van de historische identiteit van Andorra en helpt verklaren waarom het kleine bergstaatje uiteindelijk zijn onafhankelijkheid wist te behouden.

Karel de Grote, keizer Heilige Roomse Rijk van 800-814. Bron: wikipedia.org

Conflict tussen Frankrijk en Spanje

Na het officieel uitroepen van Andorra als land moest er logischerwijs ook een vorst komen. De kleinzoon van Karel de Grote, Karel de Kale, benoemde de graaf van Urgell, Sunier I, tot heer van Andorra. Urgell was onderdeel van het Catalaanse gebied in het huidige Spanje en grenst aan Andorra.

Graafschap Urgell in Catalonië. Bron: wikipedia.org

Karel de Kale wilde dat het gebied kon blijven strijden tegen de islamitische Moren en gaf het graafschap Urgell daarmee de beste kans om Andorra te regeren. Andorra werd onderdeel van de Marca Hispania (Spaanse Marken). Dit was een groep graafschappen die door Karel de Grote was opgericht om de islamitische opmars tegen te houden.

Andorra is tegenwoordig het enige voormalige gebied van de Marca Hispania dat nog als zelfstandig land bestaat.

In 839 werden met de inwijdingsakte van Andorra de parochies (bestuurslagen) van Andorra voor het eerst officieel vastgelegd. In de eeuwen daarna kreeg de graaf van Urgell steeds meer grondgebied tot zijn beschikking. Hij droeg dit uiteindelijk over aan het bisdom Urgell, waardoor Andorra in 1133 een kerkelijke heerlijkheid werd: een gebied waar de geestelijke macht zeggenschap over heeft.

Sunier I van Barcelona, de eerste heerser over het gebied Andorra in 839. Bron:

wikipedia.org

Het conflict en daarmee het begin van het co-vorstendom ontstonden na het schenken van Andorra aan het bisdom Urgell. De bisschop van Urgell was bang voor invasies vanuit andere landen en schakelde daarom de hulp in van een Catalaanse edelman, de heer van Caboet. Dit ging lange tijd goed, totdat de mannelijke tak van de familie Caboet in 1201 uitstierf.

Arnalda de Caboet was de laatste erfgename van Andorra. Haar dochter Ermessandra trouwde in 1208 met de Franse Robert Bernat II, graaf van Foix. Tijdens dit huwelijk kwam ook Andorra ter sprake. Dit leidde tot een conflict tussen het Spaanse bisdom Urgell en het Franse graafschap Foix.

Tweedeling

Het conflict tussen het Spaanse bisdom Urgell en het Franse graafschap Foix bleef voortduren en er bleek maar geen winnaar te komen. Na bijna zeventig jaar van constant conflict hadden beide partijen er genoeg van.

Andorra was eigenlijk te onbelangrijk om zo lang ruzie over te blijven maken, waardoor beide partijen besloten een deal te sluiten. In 1278 werd de tweeherigheid ingevoerd en daarmee het co-vorstendom van Andorra opgericht.

Het land Andorra werd verdeeld tussen beide partijen. Zo werden de bisschop van Urgell en de erfgenaam van Foix samen de co-prinsen van Andorra. Omdat geen van beide partijen een koninklijke status had, noemden zij zichzelf geen koningen, maar prinsen.

Tot op de dag van vandaag is dit systeem van co-vorsten nog steeds actief. Aan de Spaanse zijde is de co-vorst nog altijd de bisschop van Urgell, momenteel de eerder genoemde Josep-Lluís Serrano Pentinat. Aan de Franse zijde verliep de overdracht van de titel wat ingewikkelder. Door het uitsterven van de mannelijke lijn van de familie Foix werd de titel via verschillende huwelijken uiteindelijk overgedragen aan het koninkrijk Navarra, een klein koninkrijk in het noorden van Spanje.

In 1607 werd Hendrik van Navarra door middel van erfopvolging en zijn huwelijk ook koning van Frankrijk, beter bekend als Hendrik IV van Frankrijk. Sindsdien is het Franse staatshoofd automatisch de andere co-vorst van Andorra. In dit geval is dat de huidige Franse president Emmanuel Macron.

Emmanuel Macron (Links) Josep-Lluís Pentinant (rechts),
huidige co-vorsten van Andorra. Bron: wikipedia.org

Huidige bestuursvorm

Ook al klinkt dit systeem best indrukwekkend, zoals bij veel systemen die aan het ancien régime worden gelinkt, is de rol van de co-vorsten tegenwoordig vooral symbolisch. Sinds 1993 erkent Andorra de scheiding tussen de drie machten (trias politica) en is de wetgevende macht van Andorra in de praktijk veel sterker dan de co-vorsten van het land.

Het belangrijkste wetgevende orgaan van Andorra is het parlement, dat gevestigd is in de hoofdstad Andorra la Vella. Dit parlement heet de Consell General de les Valls (Algemene Raad van de Valleien) en telt 28 zetels. De volksvertegenwoordiging wordt elke vier jaar verkozen. Veertien zetels worden toegewezen via een districtenstelsel en de andere veertien via evenredige vertegenwoordiging.

De huidige regeringsleider is Xavier Espot Zamora, die sinds 2019 aan het roer staat namens de liberale partij Demòcrates per Andorra.

Xavier Espot Zamora, de huidige regeringsleider van Andorra. Bron: wikipedia.org

Conclusie

Ondanks dat de rol van de co-prinsen (co-vorsten) tegenwoordig vooral symbolisch is, vind ik de manier waarop dit systeem heeft kunnen ontstaan oprecht interessant. Bij de oprichting van Andorra was het land in de praktijk nooit echt onafhankelijk. Het werd gezien als een strategisch gebied om de islamitische opmars van de Moren tegen te houden. Na de benoeming van Sunier I door Karel de Kale is Andorra nooit echt een land van de bevolking geweest, maar eerder een dwergstaat die na een complexe geschiedenis van erfopvolging en huwelijken uiteindelijk door zowel het bisdom Urgell als het graafschap Foix werd geclaimd.

Het is goed om te zien dat de mensen die er wonen tegenwoordig wel daadwerkelijk een volksvertegenwoordiging hebben die uit Andorranen bestaat of in ieder geval een sterke band met het land heeft, in plaats

van dat de macht uitsluitend bij een Franse president en een Spaanse bisschop ligt.

Ondanks deze ontwikkeling is Andorra in zijn bestuursvorm nog altijd uniek. Er is geen ander land ter wereld dat op deze manier een constitutioneel co-vorstendom als bestuursvorm gebruikt. Zo kan het dus gebeuren dat een land technisch gezien wordt vertegenwoordigd door twee buitenlandse staatshoofden.

Ben je nieuwsgierig geworden na dit artikel of wil je meer van dit soort unieke verhalen lezen? Neem dan een kijkje bij mijn andere artikelen op de site www.achterdewereldkaart.com

